

MEMÒRIA 2015

1. ELS FONS DOCUMENTALS

1.1. La digitalització

Aquest any 2015 s'han passat a format digital les memòries anuals de la Junta d'Obres del Port de Tarragona i de l'Autoritat Portuària de Tarragona, des del 1871 a l'any 2000.

Un total de 99 fitxers i 8.606 pàgines, una part dels quals estan disponibles a l'apartat [Memòria del Port](#) de la zona de descàrrega de la pàgina web del Port de Tarragona (1993-2013), i les memòries històriques (1870-1992), es poden consultar a l'[Arxiu digital](#).

Conjuntament amb els companys de Delineació i Planimetria de l'Autoritat Portuària, s'ha continuat amb la digitalització dels plànols que acompanyen els projectes antics d'obres per a preservar-los de l'ús i manipulació futurs, així com per facilitar la seva consulta i reproducció. Actualment estan a l'abast també a l'[Arxiu Digital](#) els plànols de dos-cents projectes des de l'any 1868 fins al 1940.

1.2. Les transferències de documentació

Els departaments i direccions de l'Autoritat Portuària durant l'any 2015, han dut a terme 11 transferències, fet que ha comportat l'ingrés de 577 caixes d'arxiu, uns 66,35 metres lineals més d'espai ocupat, que en total arriba a la

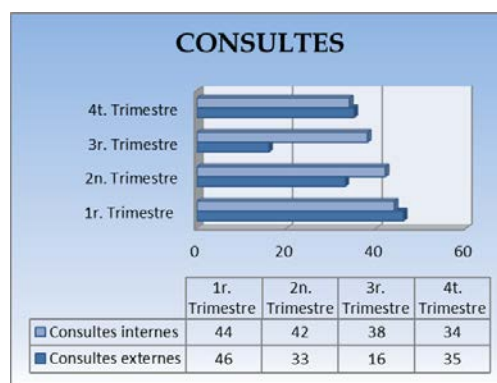
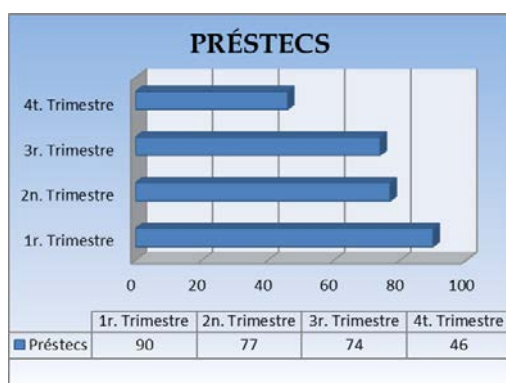
xifra de 2.501,41 metres lineals repartits entre els dos edificis de l'Arxiu: al carrer del Mar i a la plaça dels Carros.

1.3. Els préstecs i les consultes

Des de l'any 2013 comptem amb una nova aplicació informàtica elaborada des de la Direcció de Sistemes de l'APT i els tècnics de l'Arxiu del Port, que permet la gestió integral de les consultes, els préstecs i les reproduccions.

Gràcies a l'eina podem obtenir dades trimestrals i anuals, tant de consulta, com de préstec o de reproducció de documents. Així doncs durant l'any 2015 el nombre de consultes (presencials i no presencials) ha estat de 288, 765 els documents consultats i 6.580 les reproduccions realitzades (en paper i en format digital). Pel que fa als préstecs de documents se n'han fet 287 i 26 de Biblioteca.

Durant aquest any 2015 s'ha dut a terme una nova revisió dels indicadors i també del procediment de *Transferència de Documentació a l'Arxiu, consultes i préstecs*, integrat dins el Sistema de Gestió de la Qualitat de l'Autoritat Portuària de Tarragona. Els nous indicadors incideixen sobre la tasca del personal de l'Arxiu i la seva eficiència a l'hora de servir la documentació i gestionar les transferències, però també evidencien si hi ha o no demora en la devolució dels préstecs de documentació per part del personal de l'Autoritat Portuària, tot amb l'objectiu de prestar un millor servei a les persones usuàries del nostre Arxiu.

2. EL FONS D'IMATGES

Amb 10.909 fotografies registrades i digitalitzades, el Fons d'Imatges de l'Arxiu del Port continua tenint un volum considerable de consultes, 343 comptades aquest any 2015, i 1963 cerques a la base de dades i 1266 fotos buscades. Recordem que des de juliol de 2014 la Fototeca de l'Arxiu del Port està disponible en línia a través de la pàgina web del Port de Tarragona.

S'han servit imatges per a exposicions externes: Guàrdia Urbana de Tarragona i Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre. També ens han demanat imatges per a il·lustrar publicacions com la revista *Gitanos.cat*, el *Butlletí Arqueològic*, o *L'Abans de Deltebre* (editorial Efados), per a tesis doctorals i reportatges de televisió.

D'altres imatges han servit per acompanyar articles de diaris i revistes vehiculats a través de la Divisió de Comunicació de l'APT, i algunes fotografies han estat protagonistes d'*El document del mes és...*

Durant l'any 2015 ha tingut lloc la cessió de 8 fotografies per part de Rafael Vidal i Àngel Archilla, als quals aprofitem per agrair el seu gest.

3. LA BIBLIOTECA I L'HEMEROTECA

La Biblioteca Auxiliar de l'Arxiu compta amb 8.801 exemplars, dels quals 96 són en format digital, i la resta en suport paper. Aquest any 2015 s'ha dut a terme una important tasca de revisió de la biblioteca, tant físicament (detectar possibles duplicats, localitzacions, descatalogats, etc.), com informàticament, gràcies a la posada en marxa de noves funcionalitats i millora en el rendiment de l'aplicació que permet la seva gestió.

El catàleg de la Biblioteca, que està disponible en línia, ha tingut 35.254 visites.

S'han editat i difós puntualment a través de la Intranet portuària els corresponents *Butlletins de Novetats Bibliogràfiques* amb periodicitat trimestral, amb l'objectiu d'informar el personal de l'administració portuària dels nous llibres registrats a la Biblioteca.

Arran dels acords d'intercanvi que tenim establerts, la Biblioteca, ha incorporat 47 noves publicacions. Durant l'any se n'han establert de nous amb 27 entitats i institucions, tant de la ciutat (Arquebisbat de Tarragona, Biblioteca del Col·legi d'Arquitectes, IES Martí Franquès...), com de fora (Archivo Histórico Provincial de Alicante, Biblioteca de Deltebre, Universidad de Sevilla...).

Quant als descatalogats i duplicats, que des de fa uns anys intentem donar sortida via donació-intercanvi amb altres centres, aquest 2015 han estat 115 les unitats enviades amb l'objectiu final d'optimitzar i ajustar la temàtica de la Biblioteca a l'àmbit marítim i portuari.

L'Hemeroteca compta amb 418 capçaleres entre revistes i diaris de temàtica marítima i portuària. Seguint els mateixos criteris que per a la Biblioteca, de depurar i prioritzar les temàtiques marítimes i portuàries, aquest any 2015, s'ha donat sortida a 37 exemplars de números duplicats o descatalogats, a través de llistes periòdiques que s'envien a altres centres potencialment interessats, com les biblioteques universitàries i portuàries o les hemeroteques de la ciutat.

4. EL PREMI D'INVESTIGACIÓ

El 29 de gener de 2015 es va reunir el jurat del VI Premi d'Investigació Port de Tarragona per avaluar els 13 projectes que s'havien presentat. Formaren el jurat: Montse Adan Domènech, directora de Relacions Institucionals i Comunicació del Port de Tarragona, Coia Escoda Múrria, responsable de l'Arxiu del Port de Tarragona, Montserrat Soronellas Masdeu, doctora en Antropologia per la Universitat Rovira i Virgili i professora del Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social de la URV, Imma Teixell Navarro, arqueòloga, i Quim Vendrell Moreno, coordinador de Publicacions del Port de Tarragona.

El projecte guanyador d'aquesta edició, per unanimitat del jurat, va ser el titulat: *Entre el mar, la terra i el sol. Història social i laboral dels treballadors i treballadores del Port de Tarragona (1887-1975)* d'Esther Gutiérrez Escoda i Marc López González.

El 17 de febrer de 2015 va tenir lloc l'acte públic de lliurament del premi als seus guanyadors a la Sala d'Actes de l'Arxiu del Port. Els premiats, sota la tutoria de Montserrat Soronellas, disposen d'un any per presentar el treball que serà publicat en el segon trimestre del 2016 sota la Col·lecció Saturnino Bellido de les publicacions del Port de Tarragona.

5. LA DIFUSIÓ I LA DIVULGACIÓ

De la mateixa manera que en altres anys i, pràcticament des que es va obrir al públic l'Arxiu, durant l'any 2015, s'han organitzat actes i activitats de diferent caire amb l'objectiu prioritari de donar a conèixer el nostre centre i els nostres fons. Articles, exposicions virtuals, presentacions de llibres, difusió a través dels canals socials, etc.

5.1 Articles i textos

-redacció de la Memòria de l'Arxiu 2015.

-5 entrades a la Viquipèdia: [Plaça dels Carros](#), [Francisco García de Membrillera](#), [Joan Smith Sinnot](#), [Saturnino Bellido](#), [Juan Ruiz de Apodaca](#)

-Revisions dels articles de la Viquipèdia: [Arxiu del Port de Tarragona](#), [Far de la Banya](#), [El Serrallo](#)

- "Els xiringuitos del Port". A: *Unió de Jubilats del Port de Tarragona*, núm. 44, desembre 2015.

- "25è aniversari de l'Arxiu del Port de Tarragona". A: Butlletí de l'Arxiu Històric de Tarragona, núm. 18, desembre 2015.

5.2 El document del mes és...

Aquest 2015 el document del mes no ha estat només virtual, sinó que aprofitant que el Museu del Port complia 15 anys i el nostre Arxiu 25, amb periodicitat mensual, el document s'ha exposat a la vitrina del Museu del Port, *Compartint la mar amb...* situada a l'entrada de l'edifici museístic.

La vitrina s'ha titulat d'una manera diferent cada mes, d'acord al document triat i a les peces del fons del Museu que l'han acompanyat per

contextualitzar-lo. A banda de poder-lo veure al Museu, però, el document s'ha continuat publicant a la pàgina web i se n'ha fet difusió pels canals socials.

Els títols temàtics de les vitrines han estat:

- [Dels inicis de les obres al moll](#)
- [De les inscripcions marítimes](#)
- [De la vela al vapor](#)
- [Del Nàutic i el rem](#)
- [Del comerç i les mercaderies](#)
- [Dels calafats i els mestres d'aixa](#)
- [Dels oficis portuaris](#)
- [De les pesqueres d'arrossegament](#)
- [Dels estris de laboratori](#)
- [Dels guardamolls i la policia portuària](#)
- [Dels fars i senyals marítims](#)

Malgrat tenir bona acceptació aquesta activitat engegada el novembre de 2011, i que ha assolit unes xifres de descàrrega de la pàgina web considerables (75.000), el mes de gener de 2016 s'ha publicat [l'últim document del mes](#), el número 50, que és un llibre de certificacions i lliuraments de l'any 1816, concretament una certificació de pagament del dia 1 de febrer, de 2000 rals d'ardit, al síndic dels Pares Caputxins de Tarragona, Carlos Morera, per a la reedificació del nou convent, i en compensació de la demolició de l'antic edifici situat al costat de la pedrera del Port.

El comiat del document del mes es materialitzarà en una exposició que s'organitzarà al vestíbul de l'Arxiu amb el títol de **50 documents portuaris**, que es podrà veure durant el primer trimestre de 2016.

Ha pres el relleu d'aquesta activitat una nova acció de difusió que ha estat el blog [ArxiPortus](#).

5.3 Canals socials

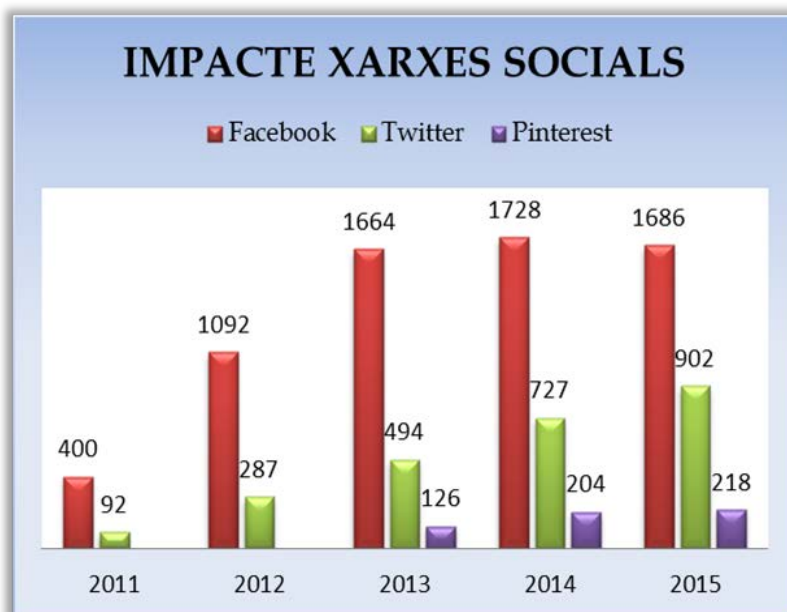
Continua sent un dels mitjans més consolidats i de referència, a banda de la pàgina web, la nostra presència a les xarxes socials, que endegarem ja fa

quatre anys, com a un vehicle més de difusió que ens han permès fer arribar les nostres activitats a un públic molt més ampli.

La pàgina de Facebook, compta amb 1.686 seguidors i l'estadística de vistes d'articles és cada cop més elevada; s'ha assolit en aquest any 2015 una cota màxima de 2.749 vistes d'un sol article. Pel que fa al grup de Facebook Archivos Portuarios actualment està format per 279 membres.

El compte de Twitter té 902 seguidors i s'han fet 5.077 tuits; al canal Pinterest hi tenim 218 seguidors i 1.700 pins o imatges repartides en 10 taulers temàtics: fars, vaixells, museus marítims, Port de Tarragona, ports i activitats de l'Arxiu.

Gran satisfacció vàrem sentir quan el mes de maig es va fer públic un llistat dels arxius catalans amb més presència a les xarxes socials i comprovàrem que el nostre Arxiu ocupava el 6è lloc de la taula de 20. De fet, quan vàrem apostar per les xarxes socials a l'estiu del 2012 ho vàrem fer amb l'absolut convenciment que seria una plataforma idònia per donar a conèixer les nostres activitats i els nostres fons. L'augment constant de seguidors en les diferents plataformes ens anima a seguir endavant per aquest camí.

5.4. Arxiportus. El blog de l'Arxiu del Port de Tarragona

Amb motiu del 25è aniversari del nostre centre i amb la finalització de l'activitat **El document del mes és...** decidirem obrir un nou canal de difusió a la plataforma Blogger, amb la publicació [d'ArxiPortus el blog de l'Arxiu del Port de Tarragona](#), amb la pretensió de publicar entrades que facin referència als nostres documents, als nostres fons i a les nostres activitats. El blog va veure la llum a mitjans del mes d'agost de 2015, s'han fet 20 entrades i ha tingut 6.068 visites. Es publicita a través de Facebook, Twitter i també de [Google+](#) on hem comptabilitzat ja 21.382 visualitzacions.

5.5. Dia Internacional dels Arxius

A causa de les obres de millora de l'envoltant tèrmic de l'edifici que es realitzaren durant uns quants mesos, el 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius, no vàrem poder dur a terme les activitats que teníem programades (jornada de portes obertes i visites teatralitzades).

Tot i així, no deixàrem de fer una bona aportació a la celebració d'aquesta diada tan important per al món dels arxius, com va ser posar en línia a través de la pàgina web nous elements de descripció; concretament els inventaris dels fons: Junta Protectora de les Obres del Port de Tarragona, Fars, Ports Agregats, Castellarnau, Serrano Suñer, Fernando Pons Prat, Club Nàutic de Tarragona, Gremi de Marejants i Capitania Marítima de Tarragona.

I també férem una altra actuació virtual, que consistí en l'aportació de dos articles sobre els enginyers i directors de les obres del Port de Tarragona, Saturnino Bellido Díaz i Juan Ruiz de Apodaca, a la **Viquipèdia**, l'enciclopèdia lliure en català que s'inicià l'any 2011 i que compta amb gairebé 500.000 articles. A banda, i com a regal d'aniversari, els administradors de la Viquipèdia redactaren i publicaren un [article sobre l'Arxiu del Port de Tarragona](#) a partir de dades subministrades per l'Arxiu.

6. 25è ANIVERSARI

Amb motiu del 25è aniversari de la inauguració de l'Arxiu del Port de Tarragona (4 de juliol de 1990), durant l'estiu de 2015 es van dur a terme unes importants obres a la seu central de l'Arxiu (plaça dels Carros) que consistiren en la millora de l'envoltant tèrmic de l'edifici, amb la substitució dels tancaments i la rehabilitació de la façana deixant a la vista alguns elements arquitectònics decoratius originals que amb els anys havien restat ocults sota la pintura. L'estudi d'arquitectes Agua Architects de Tarragona van ser els autors del projecte i l'empresa Rècop l'encarregada de portar-lo a terme.

La rehabilitació de la façana de l'edifici (construït l'any 1923) que s'ha dut a terme, així com algunes millores en l'interior de l'edifici, i l'aposta per la senyalització exterior, formen part també de l'objectiu d'apropar-nos a la ciutadania i la pretensió que l'Arxiu del Port continuï sent un punt de referència per a les persones interessades a conèixer la història, però també l'actualitat, del Port de Tarragona.

Tot i que a causa de les obres no es van poder fer les activitats de celebració del 25è aniversari a partir del mes de juliol com estava previst, els primers actes es van organitzar a partir del mes de novembre, amb la intenció que s'allarguin durant tot l'any 2016 fins al mes de juliol.

Així, el dia 11 de novembre, s'encetaren els actes de celebració amb la presentació a la premsa d'una nova activitat: **Coneix l'Arxiu amb el capità Apodaca**, una visita teatralitzada, en què aquest personatge portuari ens acostava la història del Port de Tarragona, i alhora ens ensenya com funciona l'Arxiu, els fons que acull, les condicions climàtiques de preservació de la documentació, ens mostra alguns documents, ens porta pels dipòsits i la Sala de Consulta, en un recorregut amè que comporta també l'exterior de l'edifici i la plaça dels Carros.

Les visites van tenir lloc l'11 de novembre, el dissabte 14 de novembre i el diumenge 15 de novembre. A l'activitat hi van assistir en total 113 persones.

La iniciativa es repetirà en tres ocasions més durant l'any 2016, concretament el 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius, i també el primer cap de setmana del mes de juliol.

7. LES EXPOSICIONS

L'Arxiu del Port ha col·laborat en l'organització, muntatge i difusió de l'exposició **Pugem al tren** que es va inaugurar el dia 17 d'abril al Tinglado 1 del Port de Tarragona, i que va estar organitzada conjuntament per l'Associació Cultural Ferroviària de Tarragona i Província i el grup de treball Memòria Ferroviària de Tarragona.

La mostra s'emmarcà dins els actes commemoratius dels 150 anys del Ferrocarril de Tarragona a Martorell que va significar la unió per via fèrria de les nostres comarques amb Barcelona. Els objectius de la mostra eren bàsicament dos:

- donar a conèixer les circumstàncies concretes que van envoltar la construcció de la línia ferroviària que va permetre la unió de Tarragona amb Barcelona l'any 1865.
- difondre l'evolució i la importància del ferrocarril a la ciutat i la seva àrea d'influència a través de les imatges, i els objectes usats en les instal·lacions ferroviàries.

Els 900 metres quadrats del Tinglado van acollir un gran nombre de peces, eines, màquines i uniformes de diferents èpoques i una maqueta en escala HO, que reproduïa algunes instal·lacions ferroviàries de Tarragona i comarca. L'exposició romangué oberta des del dia 17 d'abril fins al 12 de juliol i es van dur a terme visites guiades els diumenges, i concertades amb monitoratge per a centres escolars els dies feiners. La visitaren un total de 4.300 persones.

7. LES PUBLICACIONS

Durant l'any 2015 des de l'Arxiu del Port s'ha col·laborat amb el Servei de Publicacions del Port de Tarragona en les següents accions:

-En qualitat de membres del jurat participàrem en la segona edició del Premi de Narrativa Curta del Port de Tarragona al qual optaren 42 joves. Els guardons van ser lliurats el 18 de juny.

-en l'edició digital del llibre *Els presos i el Port de Tarragona. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)* de Montserrat Gisbert Bel.

-en l'edició del llibre *La Segona Guerra Mundial al Mar de l'Ebre i a Tarragona. Les traces del conflicte*, de Josep Maria Castellví. (previst pel 2016).

-*Els efectes de la Primera Guerra Mundial a Tarragona* de José Javier Ortega Artigot l'edició digital del qual es va presentar el 26 de març de 2015 i que correspon al número 4 de les edicions digitals de les publicacions del Port de Tarragona.

I com cada any, el 23 d'abril, vàrem estar presents a la Rambla de Tarragona per presentar les darreres publicacions en el marc de la Diada de Sant Jordi.

8. ALTRES ACTIVITATS

8.1. Visita pels espais de la Guerra Civil al Port de Tarragona

Emmarcat dins els actes que tingueren lloc a la ciutat de Tarragona durant el mes de gener i febrer de 2015, amb el títol **15 de gener de 1939: el final de la Guerra Civil a Tarragona**, organitzats per l'Ajuntament de Tarragona i el seu Servei d'Arxiu i Documentació, l'Arxiu del Port aportà l'activitat: Visita pels espais de la Guerra Civil al Port de Tarragona que va anar a càrrec de l'historiador i professor de l'IES Pons d'Icart, Magí Aloguin Pallach.

La visita va tenir lloc el diumenge 25 de gener i transcorregué al llarg del Moll de Costa per acabar al cap d'una hora i mitja als peus de les escales de Comandància. Hi assistiren 70 persones.

8.2. L'Arxiu Educa

El 12 de febrer iniciàvem amb entusiasme aquesta activitat amb un grup de 29 alumnes de 1r de Batxiller de l'Institut Pons d'Icart de Tarragona. L'Arxiu i

el Museu del Port de Tarragona ofereixen aquesta activitat pedagògica, que es pot fer en l'entorn classe a través d'un dossier didàctic, o bé amb una visita guiada als dos centres, en la qual l'estudiant i el professorat poden conèixer de primera mà, tant la tasca que s'hi fa, com els fons que s'hi custodien, acompanyats per un monitor que condueix l'activitat. Amb els fons documentals de l'Arxiu i la col·lecció del Museu del Port de Tarragona es pretén endinsar a l'alumnat en la disciplina científica de la història.

9. LES COL-LABORACIONS

- **Amb el Museu del Port de Tarragona:** préstec i consulta de diversa documentació per documentar peces del fons del Museu. Al llarg de tot l'any hem dut a terme el muntatge de la vitrina *Compartint la mar amb...* que aquest 2015 ha tingut com a protagonista **El document del mes és...**
- **Amb el Servei de Publicacions del Port:** suport en l'edició, difusió i distribució de diversos llibres publicats durant l'any.
- **Amb la Guàrdia Urbana de Tarragona:** préstec d'un exemplar del *Reglamento para el Servicio y Policía de los muelles y de la Zona Marítima del Puerto de Tarragona* de l'any 1884 per a exposició.
- **Amb l'Associació d'Arxivers de Catalunya:** cessió d'aula per a realitzar 2 cursos: Taller de gestió de Documents Electrònics. Compartir coneixement, i La Viquipèdia i els arxius. Traçabilitat de la informació en obert i oportunitats de difusió.
- **Amb la URV:** organització de la visita d'alumnes d'Arxivística al nostre centre.

10. LES VISITES

El 20 de març, una trentena llarga d'estudiants de la Universitat Rovira i Virgili matriculats a l'assignatura d'Arxivística, impartida per la Dra. Coral Cuadrada, van visitar el nostre centre. Durant la seva estada van veure els dipòsits de documentació, la sala de consulta i una selecció dels documents més representatius dels diferents fons que es custodien a l'Arxiu del Port.

També visitaren l'Arxiu aquest any 2015 un grup de 50 estudiants de l'Institut Andreu Nin del Vendrell que cursaven el Mòdul Professional de Comunicació i Atenció al Client que conté una unitat formativa de Gestió documental, arxiu i registre.

11. LA FORMACIÓ DEL PERSONAL

El personal adscrit a l'Arxiu ha participat aquest any 2015 en els següents cursos i jornades, tan organitzats per l'Autoritat Portuària, com per altres entitats:

- Gestió de situacions conflictives
- Gestió eficient del correu electrònic Outlook
- Comunicació assertiva
- Operativa LOPD
- Sistema automàtic d'extinció d'incendis en recintes tancats
- Comunicació no sexista
- Nova versió de la plataforma SCIO
- XV Congrés d'Arxivística de Catalunya
- La Viquipèdia i els arxius. Traçabilitat de la informació en obert i oportunitats de difusió

12. PERSONAL EN PRÀCTIQUES

Durant aquest any 2015 hem pogut gaudir de l'ajuda inestimable de 3 persones col·laboradores del Grau d'Història de la URV, Noemí Navarro, David Montoya i Carlos Moruno que van optar per fer les pràctiques curriculars al nostre centre. Un total de 150 hores cadascun van permetre als nostres practicants conèixer els nostres fons, treballar els inventaris i la documentació en diferents suports.

13. L'ARXIU EN XIFRES

- Gestions sobre els fons: 764
- Consultes: 288
- Documentació consultada: 790
- Préstecs de Documentació i Biblioteca: 287
- Consultes Arxiu Fotogràfic: 343
- Documents reproduïts: 6.520
- Metres lineals ocupats: 2.501,41
- Unitats d'instal·lació: 21.751
- Consultes catàleg Biblioteca: 35.254
- Assistència de públic en actes organitzats per l'Arxiu: 398 persones

Pàgina web: 30.824 visites

- Exposicions: 9.615 visites
- Memòries: 10.455 visites
- Premi d'Investigació: 5.831 visites
- On som: 4.178
- Fons Documentals: 4.224 visites
- Biblioteca/Hemeroteca: 3.757 visites
- L'Arxiu educa: 3.420
- L'Arxiu per dins: 2.315
- Història del Port: 5.323 visites
- Fotos històriques: 4.844

Descàrregues

- Vídeo document portuari: 2.797
- **L'Arxiu Digital: 478.880**
- *El document del mes és...*: 132.451
- Inventaris: 5.734
- Bases VI Premi: 2.233
- Memòries Arxiu: 27.704
- Biblioteca Digital: 4.634

- Dossier educatiu: de l'Arxiu al Museu: 1.129

Canals socials

Facebook: 1.686 fans

Grup de Facebook Archivos Portuarios: 279 membres

Twitter: 5.077 tuits i 902 seguidors

Pinterest: 10 taulers, 1.700 pins i 218 seguidors

Arxiportus. El blog de l'Arxiu del Port de Tarragona: 20 entrades, 6.068 vistes

Google+: 21.382 visualitzacions

El Arxiu del Port custodia su historia

El próximo mes de julio se cumplirán 25 años de la apertura del Arxiu Històric del Port, que más tarde se convertiría en el Arxiu del Port, ya que en él puede consultarse también documentación administrativa. Coia Escoda es la responsable de registrar y poner al alcance del público los documentos de los diferentes

fondos: de la Administración Portuaria, de empresas, personales, de otras administraciones y de asociaciones. Escoda tiene cierta predilección por el fondo de faros porque para ella «es un ejemplo claro de la relación del hombre con el medio». De hecho, relata que los fareros eran «mecánicos, meteorólogos y cronistas», pues debían registrar dia-

riamente lo que sucedía en su faro. Aun así, el fondo de la Administración Portuaria es el que contiene el mayor número de unidades y el de mayor valor. Para los historiadores es relevante el fondo de la Junta Protectora de Obras del Port, que comprende el periodo de 1714 a 1878 e incluye «la inauguración del puerto moderno por Carlos IV», ex-

plica Escoda. Pero no es el más grande. Lo es el fondo de la Junta de Obras del Port y de la Autoridad Portuaria, ya que no sólo contiene documentación histórica, sino también administrativa. El Arxiu del Port está llevando a cabo una tarea de digitalización que pone al alcance de cualquier persona un creciente número de documentos mediante la página web www.porttarragona.cat. Sólo en 2014 se produjeron 268.080 descargas del archivo digital. Los más consultados son los libros de actas de la Junta de Obras del Puerto, y los registros históricos de barcos, el primer datado de 1874, apunta Escoda. Este 2015 se están digitalizando los proyectos de obra históricos, de 1869 a 1923, y próximamente se hará lo propio con las memorias del Port. -NÚRIA SERRET

Algunas de las joyas...

Proyecto de un muelle de costa

Año: 1883
Descripción: Es una de las joyas más importantes del archivo. Escrito a mano por Saturnino Bellido, el ingeniero que tuvo la visión de ampliar el puerto y que proyectó su apertura a la ciudad. Se trata de un documento que aún a fecha de hoy interesa a historiadores y a ingenieros, que lo refieren en las memorias de proyectos de obras. Son destacables los planos del Moll de Costa.
Consultable: Digital

Reglamento de la primera junta del Port

Año: 1800
Descripción: Con un título de cinco líneas, este documento es el compendio de normas que rigieron la primera junta del puerto, lo que ahora sería la Autoridad Portuaria. Se trata de un reglamento de principios del siglo XIX, firmado en tiempo del puerto moderno por el Secretario de Estado de Carlos IV, Mariano Luis de Urquijo. Pertenece al fondo de la Junta Protectora de Obras del Port.
Consultable: Presencial

Diario del farero de Salou

Año: 1864-1865
Descripción: El trabajo de recopilación y preservación del último farero de Salou, Miguel Ángel Sánchez Terri, estudioso sin ser historiador, ha permitido poner a disposición pública documentos como este, el diario del servicio de vigilancia del faro salouense, que redactaron dos de los vigilantes, Gamundi y Molinos. En él se detallan las incidencias de cada día, incluida la llega de náufragos.
Consultable: Presencial

Registro de entradas y salidas de barcos

Año: 1935-1944
Descripción: Las entradas y salidas de barcos siempre se registran documentalmente pero este ejemplar tiene especial interés por incluir los años de la Guerra Civil, cuando el puerto albergaba barcos prisión, hasta cuatro en total. En el libro figuran, por ejemplo, el barco Isla de Menorca y el Mahón, con las apostillas «requisado por guerra» y «habilitado por cárcel», respectivamente.
Consultable: Digital

Facturas de diferentes almacenes y comercios

Año: 1878
Descripción: Si las casas comerciales sólo conservan las facturas de 5 años, el Port lo hace desde el siglo XIX, lo que permite observar la historia económica de la ciudad. Así, por ejemplo, pueden encontrarse facturas de «collas marítimas», ahora estibadores, para el desembarque de mercancías, o de la caballería que transportaba la piedra desde la cantera hacia el puerto.
Consultable: Presencial

L'Arxiu del Port commemora el seu 25è aniversari

Aquest estiu s'ha portat a terme la rehabilitació de la façana

Redacció

Emplaçat a l'antic edifici d'oficines de la Junta d'Obres del Port, al carrer Anselm Clavé, cantonada plaça dels Carros, l'Arxiu Històric del Port, s'obrí al públic el 4 de juliol de 1990, aprofitant els actes de celebració del Bicentenari del port modern. Va ser el primer arxiu portuari de l'Estat.

En l'actualitat gestiona 13 fons documentals, 6 dels quals són fruit de la gestió portuària al llarg dels anys, 3 són fons personals, un fons d'empresa, un fons d'altres Administracions i 2 fons d'associacions vinculades al Port de Tarragona, el del Club Nàutic i el del Gremi de Marejants.

El document més antic que s'hi conserva és una escriptura de propietat d'una botiga de mar de l'any 1714. Tot i així, l'abast cronològic dels documents portuaris va del 1790, any en què s'inicien les obres del port modern, fins a l'actualitat.

A banda dels fons documentals (gairebé 17.000 caixes),

La façana renovada de l'edifici, que ha rebut millores en l'interior

l'Arxiu gestiona també una important Biblioteca formada per 9.900 volums, l'Hemeroteca, amb més de 420 capçaleres, l'Arxiu de Plànols amb 1.750 unitats, i l'Arxiu d'Imatges amb 10.200 fotografies i 250 enregistraments audiovisuals.

La rehabilitació de la façana de l'edifici (construït l'any 1923) que s'ha dut a terme aquest es-

tiu, així com algunes millores en l'interior de l'edifici, i l'aposta per la senyalització exterior, formen part també de l'objectiu d'apropar-nos a la ciutadania i la pretensió que l'Arxiu del Port continuï sent un punt de referència per a les persones interessades a conèixer la història, però també l'actualitat, del Port de Tarragona.

LA CRÓNICA | NÚRIA JACAS

El Arxiu Històric i Documental del Port de Tarragona cumple 25 años y para celebrarlo se organizan visitas teatralizadas con la compañía del Capitán Apodaca a lo largo de este fin de semana

Historias y secretos del Port

Tarragona, 1790. Con grata sorpresa, alguno de los presos que trabajamos en la cantera de la ciudad -yo soy de las que, a pesar de las quejas de los vecinos, pongo explosivos para quitar piedras de debajo del Balcó del Mediterrani- recibimos una citación de convocatoria para estar a las cinco de la tarde delante del edificio de la Junta de Obras del Puerto.

Los obreros llegamos puntuales a la cita. Pasan un par de minutos y de repente oímos: «¡Atención, todos firmes!». Nos encontramos al mismísimo Capitán Juan Ruiz de Apodaca, director de Obras del Puerto, vestido con sus máximas galas. Nos quedamos en shock, pero poco a poco vamos entendiendo el motivo de nuestro encuentro.

Os cuento quién es el Capitán Apodaca. Hablamos de un militar que también es marinero y político, nacido en Cádiz en 1754. Asumió la tarea de reparar y ampliar los muelles del puerto de Tarragona durante los años 1790 y 1799, convirtiéndose así en el director de Obras portuarias. Durante ese período, Apodaca, juntamente con su sucesor, Juan Smith, llevaron a cabo el proyecto de diseñar el actual *barri mariner* de la ciudad, creando una planta cuadrangular centrándola en la Plaça dels Carros y con el actual Carrer Apodaca como la principal vía para llegar al centro de la ciudad.

Apodaca nos reúne en el vestíbulo del edificio y nos explica que un buen día se dio cuenta de lo mucho que el Port de Tarragona había crecido a lo largo de los años. La cantidad de documentos, libros, plano, dibujos y con-

Uno de los momentos de la visita teatralizada con el Capitán Apodaca enfrente de su calle. FOTO: LLUIS MILLÁN

tratos, entre muchos otros, que se habían ido acumulando a lo largo del tiempo, le hizo ver que de una manera u otra, poseía un tesoro que se tenía que conservar para las futuras generaciones. Y entonces, en 1987, le propuso al profesor de la Universitat Rovira i Virgili, Lluís Navarro Miralles, y a Coia Escoda que pusieran orden a todos los miles de documentos.

Y así fue como el 4 de julio de 1990 se inauguró el Arxiu del Port de Tarragona, un total de 13 fondos documentales, una importante Biblioteca formada por 9.900 volúmenes, una Hemeroteca con 420 ediciones, el Arxiu de Plànols con 1.750 unidades, y

Dos de los proyectos datados del siglo XIX que componen el fondo documental del Arxiu del Port de Tarragona. FOTO: NÚRIA JACAS

el Arxiu d'Imatges con 10.200 fotografías y 250 archivos audiovisuales.

Seis de los trece fondos documentales son hechos con archivos que acreditan las gestiones portuarias realizadas desde el siglo XIX hasta hoy. Tres fondos son de personalidades de la nobleza de la ciudad (Castellarnau, Eduardo Serrano Suñer y Fernando Pons Prat), que entregaron y financiaron proyectos del puerto. Otro fondo lo componen los documentos de la empresa Astilleros Tarragona, otro de administraciones públicas, como la Capitanía Marítima de Tarragona, y los dos últimos de asociaciones vinculadas al Port (Club Nàutic y el Gremi de Marejants).

El documento más antiguo que alberga el Arxiu es una escritura datada del 1714 con referencias a la tienda de mar, un establecimiento muy característico de esa época en las zonas del actual Moll de Costa. Pero la mayor parte de los documentos son de 1790, año en que se iniciaron las obras de lo que es el actual Port de Tarragona.

A lo largo de esos 25 años, el edificio de la Junta de Obras del Puerto se ha modernizado con las últimas tecnologías para poder conservar el Arxiu del Port de Tarragona en perfecto estado. De hecho, las salas que albergan los documentos están a unos 19 grados de temperatura, con un 60% de humedad, sin ventanas, solamente con luz artificial y fumigaciones periódicas para evitar plagas en los documentos.

Durante el fin de semana, el Capitán Apodaca os podrá acompañar a lo largo de la visita del Arxiu del Port de Tarragona.

SOCIEDAD ■ COINCIDEN CON EL 25 ANIVERSARIO DEL ARCHIVO Y DURARÁN 3 MESES

Se inician las obras de rehabilitación del edificio del Arxiu del Port de TGN

Este mes de junio se han iniciado las obras del edificio del Arxiu del Port de Tarragona, situado en la calle Anselm Clavé, esquina Plaça dels Carros. Se trata de un inmueble emblemático que durante muchos años fue la sede central de la Junta de les Obres del Port de Tarragona (organismo precedente de la actual Au-

toritat Portuària), y que en 1990, hace ahora 25 años, abrió sus puertas nuevamente al público convertido en Arxiu del Port.

Las obras tendrán una duración aproximada de tres meses, y consisten en la mejora del envoltorio térmico del edificio, con la sustitución de los cerramientos y la rehabilitación de la fachada,

dejando a la vista algunos elementos arquitectónicos decorativos originales que con los años habían quedado ocultos bajo la pintura. Esta reforma del edificio, que coincide con el 25 aniversario de la inauguración del Arxiu del Port, tiene como objetivo mejorar y preservar esta obra arquitectónica para el futuro.

El edificio, antigua sede de la Junta de les Obres del Port, se encuentra en la Plaça dels Carros, esquina Anselm Clavé. FOTO: CEDIDA

Convoquen la sisena edició del Premi d'Investigació Port de Tarragona

L'Autoritat Portuària dota aquest guardó amb un import econòmic de 6.000 euros

Redacció
L'Autoritat Portuària ha presentat la sisena edició del Premi d'Investigació Port de Tarragona, un guardó que es convoca cada dos anys i està dirigit a persones investigadores que de manera individual o col·lectiva presentin projectes d'acord amb

les bases que estableix aquest premi d'investigació. S'atorga aquest premi al projecte de recerca que sigui inèdit, en el camp de les ciències humanes i que prioritàriament estigui en l'àmbit de la història, referit al Port de Tarragona o a la seva àrea d'influència.

La dotació econòmica és de 6.000 euros que es farà efectiva en tres pagaments, tal i com es recull en les bases. Així mateix, l'Autoritat Portuària publicarà l'obra que hagi estat premiada i es reserva el dret de fer-ho de manera completa, en format paper i/o un resum en suport

digital. A més, es considera que aquesta dotació econòmica té la consideració de drets d'autor per a la primera publicació del treball.

Tots aquells qui vulguin participar hauran de presentar cinc còpies de la memòria del projecte, on s'inclouran entre d'altres

aspectes els objectius i la justificació del projecte, un esquema del mateix, currículum de l'aspirant, entre d'altres aspectes.

En relació als terminis d'aquesta sisena edició del premi, cal destacar que fins al 28 de novembre hi ha temps per presentar els projectes a l'Arxiu del Port de Tarragona. No serà fins al mes de gener de l'any vinent quan el jurat faci pública la seva resolució.

Projectes guardonats

Quatre han estat en total els treballs guardonats. El primer dels treballs guardonats va ser «80 anys de construcció naval»

d'Enric García Domingo, l'any 2005. El 2007 el premi es va declarar desert. Dos anys més tard va ser el treball de Guillem Morro, «La Marina de Tarragona en el segle XIV. La seva relació comercial amb Mallorca» qui va ser el premiat. «Els presos i el Port. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)», de Montserrat Gisbert va obtenir aquest reconeixement en l'edició de 2011.

I el darrer dels projectes que ha meregut aquesta distinció va ser el projecte de Pedro Otiña Hermoso titulat «Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)».

GUARDÓ

Es tanca la convocatòria del VI Premi d'Investigació Port de Tarragona

Fins a final de mes es poden presentar els treballs

Redacció

Fins a finals d'aquest mes de novembre hi ha de temps per presentar els treballs per participar en la convocatòria del VI Premi d'Investigació del Port de Tarragona. Aquest reconeixement, que es convoca des del 2004 i

que està dotat amb 6.000 euros, es fa amb la voluntat de potenciar i fomentar la tasca d'investigació.

Tal com indiquen les bases del concurs que es poden consultar a la pàgina web del Port de Tarragona www.porttarragona.cat,

es poden presentar al certamen aquells treballs de recerca que tractin qualsevol aspecte en el camp de les ciències humanes, prioritàriament en l'àmbit de la història, que facin referència al Port de Tarragona o a la seva àrea d'influència.

El Premi es convoca cada dos anys i els últims treballs premiats han estat *Sanitat marítima. La defensa de la costa i la salut pública (1720-1900)* de l'autor Pedro Otiña Hermoso el 2013 i *Els presos i el Port de Tarragona. Història de 92 anys de treballs forçats (1792-1884)*, treball presentat per Montserrat Gisbert el 2011.

CULTURA ■ DE ESTHER GUTIÉRREZ Y MARC LÓPEZ

Premiado un estudio histórico sobre los trabajadores del Port

■ Ayer tuvo lugar la entrega del VI Premi d'Investigació Port de Tarragona, que ha sido otorgado a Esther Gutiérrez y Marc López por su trabajo *Entre el mar, la tierra i el sol. Història social i laboral dels treballadors i les treballadores del Port de Tarragona (1887-1975)*. Los autores tienen ahora 12 meses para completar el trabajo, que será publicado durante el primer trimestre de 2016.

La directora de Relacions Institucionals i Comunicació del Port de Tarragona, Montse Adan, y la responsable del Arxiu del Port, Coia Escoda, hicieron entrega del premio a los autores del trabajo, que resultó ganador entre los 13 proyectos presentados a esta sexta edición del certamen, uno de los mejor dotados de la demarcación de Tarragona.

Ahora, este proyecto de investigación se desarrollará durante este 2015 y será editado por el Port de Tarragona dentro de la colección Saturnino Bellido del Servei de Publicacions del Port, y está previsto que se presente por Sant Jordi de 2016.

Durante el acto de entrega del premio, Montse Adan felicitó a los ganadores, que «con su proyecto de investigación y trabajo final aportarán un granito de arena más a la historia del Port, en este caso a la desconocida historia social y laboral de los trabajadores y trabajadoras de la entidad portuaria desde finales del siglo XIX».

Por su parte, Coia Escoda destacó que desde el Arxiu del Port están «satisfechos por dar la posibilidad a las nuevas generaciones de historiadores e investiga-

El sexto Premi d'Investigació fue entregado ayer en la sala de actos del Arxiu del Port. FOTO: PERE FERRÉ

dores de materializar sus proyectos con una buena cobertura económica y la publicación del proyecto y la publicación del trabajo, que también forma parte del premio».

Fue en 2004 cuando el Arxiu del Port de Tarragona y la Autoritat Portuària iniciaron la convocatòria de este certamen, dotado con 6.000 euros, con el objetivo de «fomentar la investigación y

los estudios sobre el Port de Tarragona y su entorno más inmediato». Un premio que se convoca cada dos años y que incluye la publicación del trabajo dentro de la colección Saturnino Bellido.

L'immoble restaurat data de l'any 1923.

Rehabiliten la façana i l'envoltant tèrmic de l'edifici de l'Arxiu del Port

Les instal·lacions celebren 25 anys de servei

Anna Fortuny

L'edifici de l'Arxiu del Port de Tarragona, situat al carrer Anselm Clavé i fent cantonada a la plaça dels carros, ha rebut una rentada de cara. L'Autoritat Portuària pràcticament ha enllestit les obres de rehabilitació d'aquest edifici històric. Els treballs van començar el mes de juny i, després de gairebé tres mesos de feina, es pot apreciar com la façana s'ha revitalitzat. També s'ha treballat per millorar l'envoltant tèrmic de l'edifici amb la substitució dels tancaments. La responsable de l'Arxiu del Port, Coia Escoda, explica que «s'han substituït fustes antigues de les finestres per materials com l'alumini per millorar el tancament tèrmic, ja que els dipòsits de documentació necessiten una temperatura determinada per a la seva correcta conservació».

Tot i els treballs de millora i que han servit per fer-li un rentat de cara a un immoble que data de 1923, l'Arxiu no ha tan-

cat durant els mesos d'estiu i ha mantingut el seu horari de matins de dilluns a divendres. La millora arriba quan el centre arxivístic celebra els seus 25 anys de servei. Escoda destaca que «ara tenim la voluntat de donar més visibilitat a l'edifici i al servei». En el darrer any, l'arxiu ha rebut 270 consultes presencials i ha registrat 315 préstecs de documents. Així, Escoda subratlla que «en els darrers anys ha crescut el nombre d'alumnes de batxillerat que venen pel seu treball de recerca, però volem que les xifres continuïn creixent». L'Arxiu compta amb recull d'informació administrativa i històrica que data des del 1790. La responsable també destaca que «han crescut molt les consultes virtuals», que durant el 2014 van arribar fins a 17.885. La inauguració oficial de les instal·lacions rehabilitades es durà a terme abans que s'acabi l'any i es preveu oferir visites teatralitzades per tal de conèixer a fons l'Arxiu del Port.